

De tijdmachine van Netspar

*Een ode door dichter en filosoof Esther Porcelijn,
voor de Netspar gremia en het 15-jarig jubileum van Netspar*

Aan alle mensen die in de adviesraden hebben meegedacht: jullie hebben een heel speciale tijdmachine gebouwd.

Een tijdmachine waarmee jullie een toekomst creëren waarvan velen van ons niet wisten dat die bestond of niet wilden weten hoe die er uitzag. Als ware ruimte- en tijdbuigers hebben jullie een toegangspoort naar een parallelle wereld gebouwd. Een waar je even doorheen kan spieken om te zien wat je te wachten staat als je het pad zou volgen dat je nu bewandelt, maar waar je ook door kan kijken om te zien welke toekomst je zou kunnen hebben, en waar je dus ziet welke verkeerde beslissingen je aan het nemen bent (of nog erger, zo blijkt uit jullie papers: geen beslissingen).

Through the looking glass.

De andere kant van de lens jaagt je zowat de stuipen op het lijf: deeltijdpensioen, omslagfinanciering, kapitaaldekking, 70%, pensioenbewustzijn, renterisico, dekkingsgraad, aandelenrisico, renteschokken, aansprakencontract, solidariteitsreserve, levenscyclus en macroprudentieel beleid.

Voor iemand als ik, die het al moeilijk vindt om te beslissen wat ik vanavond eens zal eten, voelt het als een ravijn waarvan je niet weet of het nu zal helpen of juist niet om toch even over het randje te kijken.

Het is eng en ik sta daar vast niet alleen in. In jullie podcast over pensioen en uitstelgedrag vertellen Marijke van Putten en Floske Weehuizen over waarom mensen zo passief zijn als het gaat om hun pensioen. Ze stellen belangrijke beslissingen te lang uit en jonge mensen lijken lastig te activeren. Ze hebben zagezegd last van inertie. Zij definiëren inertie als een onbewuste inactiviteit; mensen zijn passief maar beseffen dat niet. Meer informatie werkt opmerkelijk genoeg onvoldoende. Meer informatie over iets wat niet over jezelf lijkt te gaan, of waar je te weinig vanaf weet, komt niet aan.

Als filosoof kan ik haast niet anders dan hieraan toevoegen dat het ook misschien voortkomt uit angst voor de dood of de eindigheid. De pensioenleeftijd is iets wat, bij voorkeur, tot in de eeuwigheid in de toekomst zal liggen. Op het moment dat je aan je 67^e jaar denkt dan overbrug je in gedachten al die jaren die er tussenin liggen. Ineens blijkt je niet onsterfelijk en eeuwig jong te zijn. Maar dat wil je wel! En 67 klinkt al ouder dan je ooit kon voorstellen, als je 67 kan voorstellen dan kun je je misschien ook wel 74 voorstellen, of 80 of... dood, en wat is er daarna dan? Niets?! Als je niet kijkt bestaat het niet, als je niet kijkt dan ben je voor altijd 28.

Nee, 67 jaar, dat komt later wel en later komt vervolgens nooit echt.

In de podcast refereren Marijke en Floske hier ook aan. Ze geven een voorbeeld uit onderzoek naar inertie waaruit blijkt dat, als je de deelnemers een ouder gemaakte foto van hun eigen gezicht laat zien, engagement voor het nadenken over de toekomst al vergroot wordt.

Dat na moeten denken over de toekomst past natuurlijk niet echt bij mijn yogaweekendjes-avocadogeneratie die zich een slag in de rondte *mindfulness* om juist zoveel mogelijk in het hier-en-nu te komen, maar het is wel zinnig.

Die toekomstkramp doet ook denken aan de beroemde snoepjestest van de universiteit van Wisconsin. Die kennen jullie vast, maar in een notendop hield die in dat kinderen een snoepje kregen, en beloond zouden worden met een tweede snoepje als ze konden wachten met het opeten van de eerste. In 2026 krijgen we, zo leerde ik, een nieuw pensioenstelsel waarbinnen we eventueel een grotere keuzevrijheid genieten. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat mensen geen verkeerde keuzes maken en meteen het snoepje opeten?

Jullie tijdmachine bestaat inmiddels alweer 15 jaar en dat is een hele knappe prestatie. De tijdmachine bedrijft echte wetenschap en raakt aan vele onderzoeksgebieden. De onderzoeksagenda wordt samen met de partners, uit de industrie, samengesteld maar de wetenschap zelf is onafhankelijk. De uitkomst staat nooit vast en daarmee hebben jullie denk ik het beste van beide werelden samengebracht: de dagelijkse realiteit van het werkveld en de dromerige vrijheid van de wetenschap. Feiten en geen meningen: de ideale maatschappij in het klein! Jullie one-pagers zijn toegankelijk en ontzettend interessant. Ik ga in elk geval mijn vrienden tippen dat ze die echt moeten lezen.

Nu rest alleen nog de vraag of jullie een tijdmachine kunnen bouwen waarmee je ook terug in de tijd kan. Dan kunnen we onze stomme beslissingen uit het verleden herstellen. Of op tijd belangrijke beslissingen nemen. Maar, stiekem is er maar één ding nodig. Dat wij, de mensen die er te weinig vanaf weten, doorkrijgen dat we de tijdmachine zelf kunnen omdraaien. Zodra jullie ons hebben laten zien hoe onze toekomst kan zijn kunnen wij die zelf ook veranderen. Die toekomst kun je alleen in het hier-en-nu veranderen. Wat een macht!

Ik denk echt dat jullie ons van de toekomstkramp en toekomstvrees af kunnen helpen en dat is een geschenk aan de maatschappij. Jullie dragen er dagelijks aan bij dat onze peren niet gebakken zullen zijn.

Verse peren uit jullie tijdmachine.

Esther Porcelijn 15 december 2020